

УДК 351.84

І. В. Рудкевич,
к. філолог. н., доцент, докторант, Донецький державний
університет управління

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Визначено заходи стабілізації ситуації в сфері зайнятості населення України. Запропоновано заходи, які сприятимуть розвитку соціального захисту сільського населення в державі.

The measures of stabilization of situation are certain in the sphere of employment of population of Ukraine. Measures which will assist to development of social defence of rural population in the state are offered.

Ключові слова: безробіття, методи управління, механізм ринку, проблема зайнятості, соціальний захист.

ВСТУП

Найвагомішою складовою соціального захисту є проблема джерел його фінансування, що виникає через недостатню кількість загальних податкових надходжень та цільових платежів. Наукова проблема, що пов'язана з системою соціального захисту, включає три складові: з'ясування шляхів розвитку соціальної сфери, виявлення складу соціально захищених груп, збільшення кількості й підвищення рівня послуг соціального забезпечення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За останні роки значно зросла увага провідних науковців України до питань соціального захисту. Їх дослідженню присвячені роботи таких вітчизняних вчених, як В.Д. Базилевич, Д.П. Богиня, Н.Б. Болотіна, І.К. Бондар, І.Ф. Гнибіденко, О.А. Грішнова, С.М. Злупко, С.В. Мочерний, М.І. Карлін, В.І. Куценко, В.Д. Лагутін, Е.М. Лібанова, О.В. Макарова, В.М. Новіков, О. Палій, Ю.І. Палкін, В.Й. Пліса, К.В. Прокopiшак, П.Т. Саблук, У.Я. Садова, А.К. Семів, В.А. Скуратівський, Л.Т. Шевчук, П.І. Шевчук, С.І. Юрій, К.І. Якуба та багато інших. У їхніх роботах досліджено сутність соціальної політики на державному рівні, визначено соціальний захист та соціальну безпеку людини, шляхи

фінансування програм та заходів соціальної політики.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— визначити заходи стабілізації ситуації в сфері зайнятості населення України;

— запропонувати заходи, які сприятимуть розвитку соціального захисту сільського населення в державі.

РЕЗУЛЬТАТИ

Розглянемо розв'язання вдосконалення соціального захисту населення — це забезпечення гарантії ліквідації та своєчасності виплати заробітної плати, пенсій, стипендій, допомоги та інших соціальних виплат.

Для ліквідації заборгованості з виплати заробітної плати, недопущення її у подальшому та своєчасності виплат на Україні ми пропонуємо:

— створити забезпечення безумовного виконання зобов'язань щодо погашення боргів за виконані державні замовлення;

— встановити першочерговість розрахунків за кредиторською заборгованістю із заробітної плати за допомогою чинного законодавства (як це передбачено Конвенцією МОП № 173 "Про захист вимог працівників у випадку неплатоспроможності роботодавця") [2];

— у разі банкрутства роботодавця з метою забезпечення своєчасності розрахунків з працівниками

обумовити законодавче врегулювання обов'язку роботодавців створенням громадських заощаджувальних фондів на випадок банкрутства, що гарантували б зазначені виплати хоча б за тримісячний строк;

— встановити закон щодо примусової реалізації майна державних підприємств та акціонерних товариств, якщо частка державної власності перевищує 25 %;

— здійснювати щомісячний контроль і застосовувати заходи щодо погашення заборгованості з виплати заробітної плати працівникам підприємств регіону, до яких застосовано Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом";

— збільшити персональну відповідальність керівників місцевих органів виконавчої влади за стан ліквідації заборгованості із зарплати працівникам підпорядкованих підприємств;

— надавати місцевим органам виконавчої влади інформацію за результатами перевірки стану справ щодо погашення заборгованості з виплати заробітної плати для подальшого опрацювання з метою розв'язання цієї проблеми;

— підвищити вимоги до керівників підприємств та господарських товариств, де частка держави у статутному фонді становить більше 50%, щодо виконання умов укладених з ними контрактів у забезпеченні скорочення та повної ліквідації простроченої заборгованості оплати праці.

До пропозицій щодо заходів, які впливають на стабілізацію ситуації в сфері зайнятості населення України, слід віднести:

— орієнтацію економічної політики на сприяння зайнятості шляхом створення центрів професійного навчання;

— скорочення безробіття за рахунок проведення програм субсидування та дотацій;

— становлення ефективного ринку праці, що припускає підвищення ціни праці у міру росту національної економіки;

— налагодження механізму ринку освітніх послуг, що формується, з потребами економіки в кадрах;

— збереження перспективних робочих місць за рахунок введення спеціальних державних субсидій на зарплату працевлаштованим у розмірі 50%;

— подолання практики несвоєчасної виплати заробітної плати і повернення заборгованості, що нагромадилися шляхом встановлення першочерговості розрахунків за кредиторською заборгованістю із зарплати за допомогою чинного законодавства (як це передбачено Конвенцією МОП № 173 "Про захист вимог працівників у випадку неплатоспромож-

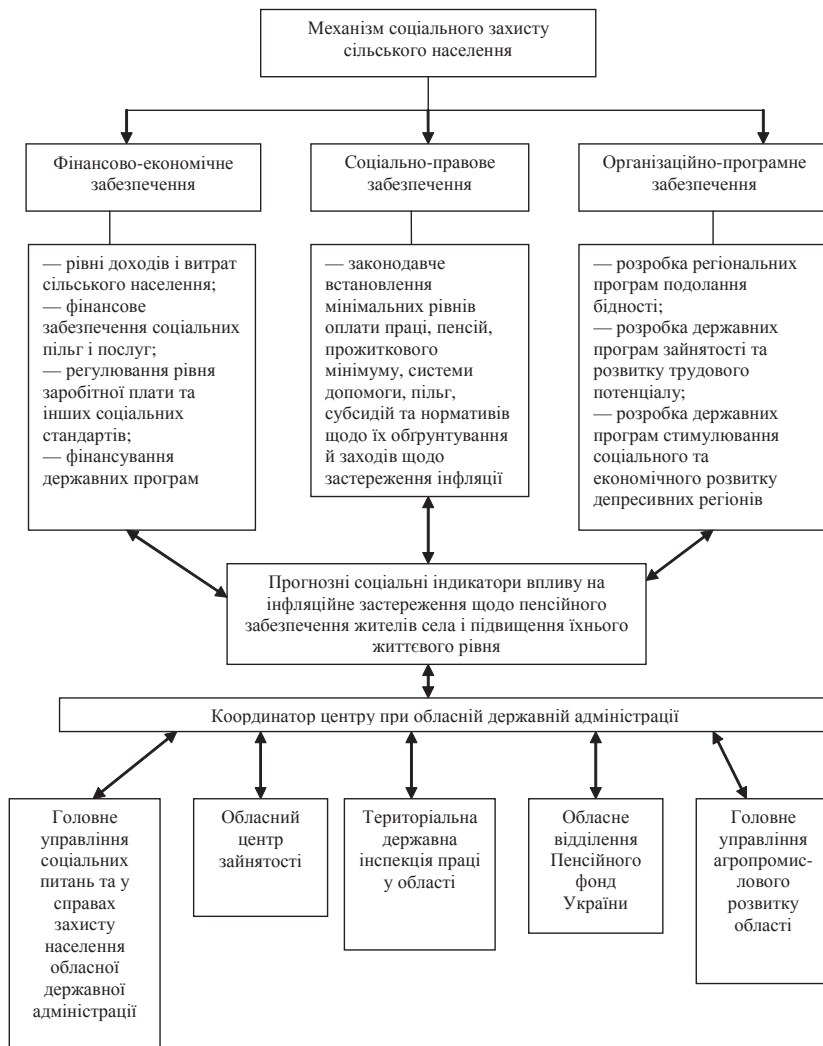

Рис. 1. Механізм взаємозалежності складових соціального захисту сільського населення

ності роботодавця") [2];

— розвиток системи адапційного навчання, внутрішньої підготовки кадрів, посилення контролю за виконанням і дотриманням соціальних гарантій і трудових прав громадян, закріплених певними законами.

Розглянемо вплив створення нових агроформувань ринкового типу на підвищення соціального захисту сільського населення.

Держава добровільно відмовилася від монопольного права на землю і майно та безплатно передала їх у власність селянам. У законодавчому порядку вона забезпечила їм умови і право самостійно вибирати ті чи інші форми господарювання на засадах приватної власності. Селяни, отримавши частину землі та інших основних засобів виробництва ліквідованих КСП, одержали право вільного вибору своєї діяльності. Як показав досвід, вони використовують такі основні варіанти своєї подальшої діяльності [1, с. 25]:

а) організують власний бізнес шляхом створення фермерських чи особистих селянських господарств;

б) об'єднуються з іншими власни-

ками паїв, створюючи товариства, кооперативи, агрофірми тощо;

в) передають свою власність в оренду, а самі працюють за контрактами, угодами тощо.

Необхідно будувати свою діяльність на економічних методах управління, формувати спільні для всіх підприємств певні правила шляхом ініціювання законодавчих гарантій соціального захисту населення. На боці селян, які отримали свої земельні та майнові паї, є й певні юридичні гарантії лібералізації умов їх діяльності. Вони полягають в тому, що держава в цих умовах відмовилася від примусу до праці та диктату стосовно запровадження тих чи інших форм господарювання.

У ринкових умовах вирішення проблеми зайнятості на селі все більше переміщується безпосередньо до самих селян. Але у селян продовжує зберігатися старий стереотип мислення. Більшість з них ще не наважується започаткувати свою власну справу та господарювати самостійно. Характерним є те, що новостворені агроформування (товариства, коопе-

ративи, особливо фермерські та одноосібні господарства) створюються безпосередньо селянами на основі їх власного волевиявлення. А це свідчить про те, що селяни уже самі почали вирішувати проблему своєї зайнятості [3, с. 89; 5, с. 68].

Потужним стимулом вирішення проблеми зайнятості на селі є розвиток особистих селянських господарств. За 2006—2008 рр. селяни активно беруть землю (в користування, в оренду) і намагаються розвивати особисті господарства. Цьому суттєво сприяють укази Президента України щодо надання селянам у користування землі (до 2 га) та право приєднання власних земельних паїв до особистих підсобних господарств [4, с. 83].

Особисті селянські господарства все більше відіграють роль у зайнятості населення на селі. Маючи у своєму розпорядженні лише чверть всіх земельних сільськогосподарських угідь України, господарства населення (включаючи фермерські) виробляють понад 60% сільськогосподарської продукції. В цьому секторі було зайнято понад 2,6 млн осіб [6, с. 28]. Проте новостворені селянські господарства офіційно ще не визнані і їх працівники не мають соціальної захищеності та в них немає певної юридично затверженої назви.

На підвищення зайнятості на селі впливають створення нових селянських господарств, що є запорукою підвищення соціального захисту сільського населення. Новостворені селянські господарства, діяльність яких базується на земельних частках та майнових паях, поки що знаходяться у важкому економічному стані, у них дуже мало необхідних технічних засобів, відсутній первинний капітал, їм майже недоступні кредити. Тому держава повинна створити режим найбільшого сприяння їх розвитку. Зокрема, було б доцільно на перші 3—5 років діяльності звільнити їх від податку на додану вартість і податку на прибуток (фіксованого податку) подібно до того, як це робилося раніше по відношенню до фермерських господарств [1, с. 19].

Для підтримки незайнятого сільського населення, зареєстрованого у державній службі зайнятості, необхідно вжити заходів щодо стимулювання селян до започаткування підприємницької діяльності. Ці заходи мають наступний характер:

1) щороку формувати кошти у Державному фонді сприяння зайнятості населення при формуванні програм зайнятості населення для фінансування лізингових проектів підприємницької діяльності безробітних на селі;

2) селянам, які хочуть організувати свою справу або господарство, передавати на лізингових умовах вільні приміщення, споруди, техніку тих колективних підприємств, які збанкрутіли або з різних причин не можуть їх використовувати ефективно;

3) надавати пільги безробітним селянам при оплаті лізингу (оренди) приміщень, споруд, техніки, обладнання тощо [1, с. 20];

4) дозволити безробітним селянам, які зареєструвалися як суб'єкти підприємницької діяльності (фізичним та юридичним особам), об'єднувати одержані позики (лізинги) для здійснення спільної кооперативної діяльності, створення товариств, кооперативів та інших агрооб'єднань на селі.

На соціальний захист сільського населення позитивно вплинула аграрна реформа. Незважаючи на значні труднощі на шляху її реалізації, аграрна реформа є об'єктивною необхідністю, її основне завдання — подолання затяжної кризи в економіці, перехід аграрного сектора економіки до ринкових форм господарювання, підвищення конкурентоздатності вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому ринку, забезпечення продовольчої безпеки України та її областей. Аграрна реформа внесла кардинальні зміни не тільки у сам процес виробництва, а призвела до зміни всього соціального укладу на селі. З ліквідацією колгоспів та радгоспів, на селі не відчувається впливу влади, а точніше — відсутня координаційна функція стосовно планування та організації роботи на селі, а також і зайнятості на селі. Цими функціями раніше володіли голови КСП, а зараз їх немає. Тим часом у сільських жителів з'явилися нові можливості, юридичні права щодо створення різних форм господарювання та сфер докладання праці.

Структурні зміни, що відбуваються в ході аграрної реформи, необхідно скорегувати: з боку держави потрібно сприяти розвитку приватного сектора, в тому числі й особистих селянських господарств, адже вони є носіями сильної мотивації до високопродуктивної праці, сприяють збільшенню обсягів виробництва та продуктивної зайнятості сільського населення. З часом такі невеликі господарства будуть неодмінно об'єднуватися, тобто кооперуватися, створюючи потужніші виробничі структури. Таке прискорення аграрної реформи дозволить максимально мобілізувати внутрішні трудові й фінансові ресурси сільського населення, створити значну кількість додаткових робочих місць та пом'якшити

негативні наслідки затяжної економічної кризи на селі.

На наш погляд, ця взаємозумовлена залежність між діяльністю суспільства, кожної окремої людини і функціонуванням необхідного середовища для забезпечення соціального захисту сільського населення описується наступною схемою (рис. 1). На нашу думку, в механізм необхідно ввести блок координатора центру при обласній державній адміністрації, який буде керувати основними проблемами та їх вирішенням стосовно соціального захисту сільського населення.

ВИСНОВКИ

Впровадження запропонованих заходів, на наш погляд, сприятиме розвитку соціального захисту населення в цілому, забезпечить впровадження проведення і завершення реформи соціального страхування та пенсійного забезпечення, здійснить вдосконалення системи адресної допомоги найуразливішим верствам населення, гарантуватиме ліквідацію та своєчасність виплати заробітної плати, пенсій, стипендій, допомоги та інших соціальних виплат, створить потужну мережу

додаткових робочих місць на селі, підвищить економічну активність сільського населення, забезпечить створення нових агроформувань ринкового типу.

Література:

1. Гнибіденко І. Ф. Сільська соціальна інфраструктура: аспекти розвитку та зайнятості населення. / Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. — К.: Вища школа, 2003. — 54 с.

2. Конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Ратифіковані Україною 17 липня 1997 р.

3. Лібанова Е., Палій О. Ринок праці та соціальний захист. — К.: Основи, 2004. — 492 с.

4. Поведінкові стратегії на ринку праці України / В. М. Галицький, Ю. О. Привалов, Г. І. Чепурно. — К.: Фоліант, 2005. — 226 с.

5. Прокопишак К. В. Соціальна політика: суть та напрями розвитку // Економіка АПК. — 1999. — № 12. — С. 66—74.

6. Шевчук П. І. Соціальна політика та соціальна безпека людини: Навч. посібник. — Львів: Вид-во ЛРІДУ УАДУ, 2003. — 178 с.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2009 р.

ДРУК АВТОРЕФЕРАТІВ, МЕТОДИЧОК, МОНОГРАФІЙ

ТОВ "ДКС Центр" пропонує:

- друк книг та монографій в м'якій обкладинці;
- друк книг та монографій в твердій обкладинці;
- друк методичок;
- друк авторефератів

Забезпечуємо оригінальний дизайн, високу якість продукції за доступною ціною в стислі терміни.

тел/факс (044) 458 10 73

тел (044) 537 14 34

www.bonusprint.com.ua

e-mail: solopress@ukr.net